

**ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้สิน
ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย**
Economic and social factors affecting debt management of members of Muang
Phan Agricultural Cooperative Limited, Phan District, Chiang Rai.

ทินกฤต คุณยาศัย
Tinakrit Koonyosying

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และ 3) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 365 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุมากกว่า 50 ปี มีสถานะสมรส อาชีพเกษตรกร และรายได้เฉลี่ย 10,001-20,000 บาทต่อเดือน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านนโยบายทางการเงินและการคลังของรัฐบาลอยู่ในระดับมากที่สุด

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายทางการเงินและการคลังของรัฐบาล ด้านอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ด้านรายได้และค่าใช้จ่ายครัวเรือน ด้านราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค ด้านทัศนคติต่อสินเชื่อและการกู้ยืม และด้านแรงสนับสนุนทางสังคม มีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบริหารจัดการหนี้สินได้ร้อยละ 44.00 ซึ่งปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค และนโยบายทางการเงินและการคลังของรัฐบาล ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการหนี้สิน, ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม, สหกรณ์การเกษตร

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the demographic characteristics of members of the Mueang Phan Agricultural Cooperative Limited, Phan District, Chiang Rai Province; 2) investigate the level of opinions on economic and social factors and debt management among members of the Mueang Phan Agricultural Cooperative Limited, Phan District, Chiang Rai Province; and 3) examine the influence of economic and social factors on debt management of members of the Mueang Phan Agricultural Cooperative Limited, Phan District, Chiang Rai Province. This quantitative research employed questionnaires to collect data from 365 sample members. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, and Multiple Regression Analysis.

The research findings revealed that the majority of respondents were male, aged over 50 years, married, agricultural workers and had an average monthly income of 10,001-20,000 baht. Economic and social factors received high-level opinions, with government monetary and fiscal policy rated at the highest level.

Multiple regression analysis showed that all six economic and social factors—government monetary and fiscal policy, loan interest rates, household income and expenses, consumer goods prices, attitudes toward credit and borrowing, and social support—had a statistically significant effect on debt management at the 0.05 level. These factors explained 44.00% of the variance in debt management, with social support having the greatest influence, followed by consumer goods prices and government monetary and fiscal policy, respectively.

Keywords: debt management, economic and social factors, agricultural cooperative

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กรมส่งเสริมสหกรณ์ฯ ได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนระยะยาวในการพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรสู่ความเข้มแข็ง

สหกรณ์การเกษตรเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยผู้มีอาชีพทางการเกษตรรวมตัวกัน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยกกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้นทั้งด้านอาชีพ เศรษฐกิจ และสังคม สมาชิกสหกรณ์การเกษตรมักกู้ยืมเงินจากสหกรณ์เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพหนี้สินที่ต้องมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความเข้มแข็งของสหกรณ์การเกษตร

การบริหารจัดการหนี้สินที่ดี ประกอบด้วยการให้ความรู้และความเข้าใจแก่สมาชิกเกี่ยวกับวินัยทางการเงิน การช่วยเหลือสมาชิกเมื่อประสบปัญหาทางการเงิน และการให้สินเชื่ออย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินและปัญหาสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ ดังนั้น การวางแผนในการบริหารจัดการและการวิเคราะห์ปัญหาสภาพหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการหนี้สินที่มีประสิทธิภาพ การลดความเครียดทางการเงิน และการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่สมาชิกและสหกรณ์ในระยะยาว

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการหนี้สินและพัฒนาพฤติกรรมกรรมการของสมาชิก รวมทั้งนำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการดำเนินงานของสหกรณ์ให้บรรลุเป้าหมายในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการบริหารหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จำกัด จังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม** หมายถึง ลักษณะหรือเงื่อนไขที่เกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อพฤติกรรม คุณภาพชีวิต หรือสภาพความเป็นอยู่ของบุคคล ตัวอย่างองค์ประกอบได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ รูปแบบและขนาดของครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ และความเชื่อหรือค่านิยม
2. **การบริหารจัดการหนี้สิน** หมายถึง การวางแผนและดำเนินการเพื่อควบคุมและลดภาระหนี้สินที่มีอยู่ โดยคำนึงถึงความสามารถในการชำระหนี้และเป้าหมายทางการเงินส่วนบุคคล เพื่อให้สามารถจัดการกับหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
3. **สมาชิกสหกรณ์การเกษตร** หมายถึง บุคคลที่รวมตัวกันในกลุ่มสหกรณ์ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยผู้ที่มีอาชีพทางการเกษตร เพื่อดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกได้รับบริการ เช่น การให้สินเชื่อ การรวมกันซื้อและขาย และบริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จำนวนทั้งสิ้น 4,055 ราย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 365 ราย ได้จากการคำนวณของกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ทราบจำนวนประชากรที่มีจำนวนจำกัด โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973) และใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภายในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลระยะเวลา 5 เดือน ตั้งแต่เดือน มิถุนายนถึงตุลาคม พ.ศ. 2568

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ รวมถึงพฤติกรรมทางการเงินและการบริหารจัดการหนี้สิน (Hanna & Wozniak อ้างถึงใน สุภาพิษย์ อัครานุรักษ์, 2557)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตร

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2554) ให้ความหมายสหกรณ์ว่าเป็นองค์การของบุคคลซึ่งรวมกลุ่มกัน โดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการอันจำเป็นและความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อการเกษตร

จิรเกียรติ อภิภูณโยภาส (2527) ได้ให้ความหมาย ของสินเชื่อการเกษตรว่า หมายถึง อำนาคที่เกษตรกรมีอยู่ในวันที่ได้ซึ่งมาซึ่งของ เงินทุน (จากการกู้ยืม) ไปใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตร โดยการได้มาซึ่งสิ่งของและเงินทุนดังกล่าว จะต้องประกอบด้วย คำมั่นสัญญาว่าจะชำระคืนทันทีที่เจ้าหน้าที่ต้องการ หรือเวลาในอนาคตที่กำหนดแน่นอน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหนี้สิน

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2564) อธิบายว่า การบริหารจัดการหนี้สิน หมายถึง กระบวนการวางแผนและดำเนินการเพื่อควบคุมหนี้สินของบุคคลหรือองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสถานะทางการเงินที่ดี ลดความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้ และเพิ่มโอกาสในการเติบโตทางการเงิน แนวคิดหลักในการบริหารจัดการหนี้สิน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเงิน 2) การวางแผนการชำระหนี้ 3) การตรวจสอบและติดตาม 4) การเจรจาต่อรองกับเจ้าหนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยรัช ผงอินทร์ และ ชินวัตร เชื้อสระคู (2567) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือนที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ จากกู้ยืมเงินเพื่อต้องการทุนผลิตทางการเกษตร ด้านปัจจัยทางสังคม การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าตามกระแสความนิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคม ด้านปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากที่ต้องดูแลและรับผิดชอบ อย่างเช่น ค่าเทอม ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ครัวเรือน ได้แก่ นโยบายการพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ นโยบายด้านการบริหารจัดการการเงิน นโยบายสวัสดิการและมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐ และนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง

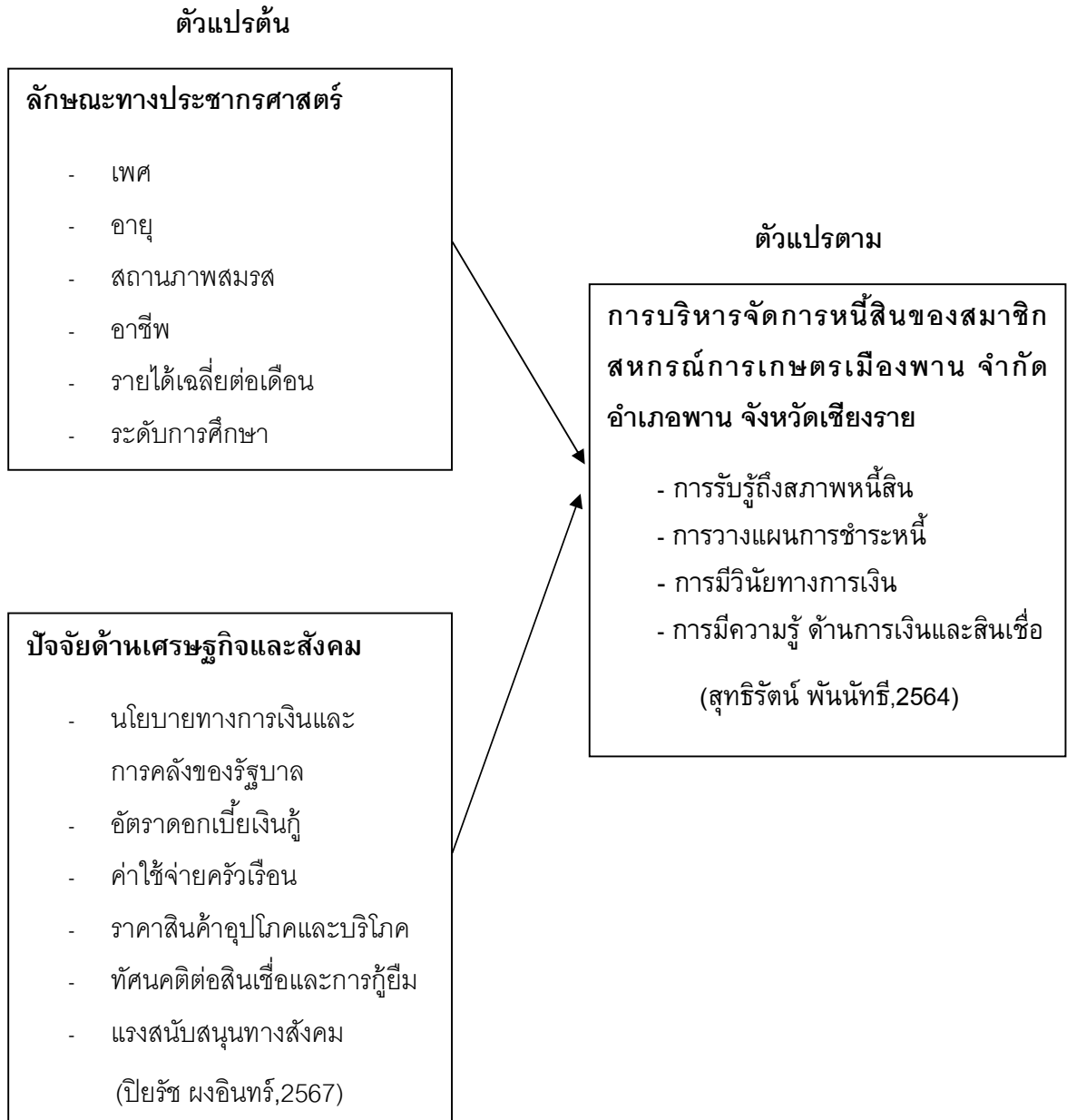
ภาจัน กอริ (2567) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเกษตรเพื่อนำไปสู่การลดภาระหนี้สิน ของครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษา บ้านจู้ด ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า การก่อเกิดสภาวะหนี้สิน แบ่งเป็น 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1.ด้านสภาพครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ การขาดความรู้และทักษะในการทำการเกษตร และการขาดความสามารถการบริหารจัดการของครัวเรือนเกษตรกร 2.ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ การบริโภคนิยม มีพฤติกรรมซื้อสินค้าผ่อนส่ง และการลอกเลียนแบบ และการไม่รวมกลุ่มกันทำกิจกรรม 3.ด้านสภาพแวดล้อมและภัยธรรมชาติ ได้แก่ การขาดแคลนน้ำ ลักษณะดินแห้งแล้ง และการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช 4. ด้านสภาพเศรษฐกิจ ได้แก่ กลไกการตลาดที่ไม่เป็นธรรม และขาดการบริหารจัดการเครื่องมือทำการเกษตร 5.ด้านนโยบายทางการเมือง ได้แก่ เงินช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีไม่เพียงพอ และ รูปแบบการจัดการชุมชนเกษตรที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การลดสภาวะหนี้สิน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่แตกต่างกันมีการบริหารจัดการหนี้สินที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพประกอบที่ 1. กรอบแนวความคิดในการวิจัย (ผู้วิจัย, 2568)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การสำรวจ (Survey Research) ในการศึกษาครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสถิติ ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 365 ราย ในการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตร Yamane (1973) โดยมีขนาดประชากรจำนวน 4,055 ราย ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัย ได้ดำเนินการรวบรวมชุดข้อมูลแบบสอบถามจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้เผยแพร่ผ่านทางช่องทางอินเทอร์เน็ต ในเรื่องของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร เพื่อเป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อพิจารณาตรวจสอบ โครงสร้าง คำถาม การใช้ภาษา และความครอบคลุมในเนื้อหาสาระ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่นำมาใช้ ในด้านความชัดเจนในการใช้ภาษา จำนวนข้อคำถาม และตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตรงกับกรอบวิจัยที่ต้องการศึกษาหรือไม่ ความถูกต้องเหมาะสม การครอบคลุมเนื้อหาสาระ วิเคราะห์แบบสอบถามด้วยวิธี IOC : Index of item objective congruence เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อถามนั้นกับประเด็นหลักของเนื้อหา (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549)
4. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาไปทำการทดสอบ (Try-out) กับการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ และมีความเหมาะสมหรือไม่ จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้การวิเคราะห์จากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (สุวิมล ติรกานันท์, 2550) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.935 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก หมายถึง แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

6. ผู้วิจัยประสานงานติดต่อกับบุคคลที่ขอเข้าสัมภาษณ์ โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยนัดหมายวันและเวลาการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่ได้จากการสุ่มแบบสอบถาม จำนวน 365 ราย

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาตำรา สื่อออนไลน์ บทความทางวิชาการ วารสาร ข้อมูลทางสถิติ เอกสารงานวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นโยบายทางการเงินและการคลังของรัฐบาล อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าใช้จ่ายครัวเรือน ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค ทัศนคติต่อสินเชื่อและการกู้ยืม แรงสนับสนุนทางสังคมและการบริหารจัดการหนี้สิน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 216 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.18 อายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.68 มีสถานะสมรส จำนวน 216 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.18 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 288 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.90 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 295 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.82 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 201 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.07

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความเห็นต่อบัณฑิตด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$, $SD = 0.463$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความเห็นของการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงรายภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, $SD = 0.591$)

ตารางการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคม	Unstandardized		Standardized	t	Sig.	Collinearity	
	Coefficients		Coefficients			Tolerance	VIF
	β	Std. Error	Beta				
ค่าคงที่	0.598	0.237		2.518	0.012		
ด้านนโยบายการเงิน							
และการคลังของ รัฐบาล X_1	0.180	0.065	0.154	2.756	0.006*	0.493	2.028
ด้านอัตราดอกเบี้ย เงินกู้ (สหกรณ์) X_2	0.069	0.066	0.065	1.049	0.295	0.405	2.468
ด้านรายได้และ ค่าใช้จ่ายครัวเรือน X_3	0.122	0.066	0.124	1.841	0.066	0.339	2.948
ด้านราคาสินค้า อุปโภคและบริโภค X_4	0.215	0.065	0.188	3.308	0.001*	0.476	2.099
ด้านทัศนคติต่อสินเชื่อ และการกู้ยืมเงิน X_5	-0.052	0.063	-0.052	-0.819	0.413	0.376	2.661
ด้านแรงสนับสนุนทาง สังคม X_6	0.297	0.049	0.364	6.091	0.000*	0.431	2.322
R = 0.670, R ² = 0.449, Adjusted R ² = 0.440							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านนโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาล ด้านราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของด้านอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (สหกรณ์) ด้านรายได้และค่าใช้จ่ายครัวเรือน ด้านทัศนคติต่อสินเชื่อและการกู้ยืมเงิน เป็นตัวแปรอิสระที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรทั้งหมดสามารถทำนายการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ได้ร้อยละ 44.00 ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = 0.598 + 0.180(X_1) + 0.215(X_2) + 0.297(X_3)$

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า เพศ อายุ และสถานภาพไม่มีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยรัช ผงอินทร์ และชินวัตร เชื้อสระค้อ (2567) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัวมีระดับความคิดเห็นน้อยต่อการเกิดหนี้ครัวเรือนแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการหนี้สินไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะประชากรพื้นฐานเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม อาชีพ รายได้และการศึกษามีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hanna and Wozniak (อ้างถึงใน ศุภาพิชญ์ อัครานูรักษ์, 2557) ที่ระบุว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงอาชีพ รายได้ ส่งผลให้บุคคลมีวัฒนธรรม ทัศนคติ และความสามารถในการบริหารจัดการทางหนี้สินและการเงินที่แตกต่างกันโดยผู้มีรายได้สูงและการศึกษาสูงมักมีความรู้ทางการเงินและทักษะในการบริหารจัดการหนี้สินที่ดีกว่า สำหรับระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 78.90) ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของเกษตรกรในชนบทของประเทศไทย การศึกษาที่จำกัดอาจส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ทางการเงินที่ซับซ้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Anduaem Kassegn และ Ebrahim Endris (2021) ที่พบว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่ออัตราการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรรายย่อยอย่างมีนัยสำคัญในทางบวก เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจทางการเงินได้ดีกว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 55.07) ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ในระดับต่ำถึงปานกลาง สะท้อนถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจ

ของเกษตรกรรายย่อย ที่มีรายได้ไม่แน่นอนและขึ้นอยู่กับฤดูกาลและราคาผลผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของณชพงศ จันจุฬา (2560) ที่พบว่า ภาพรวมรายจ่ายและหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรเพิ่มขึ้น และเกษตรกรมีความจำเป็นต้องกู้เงินมาลงทุนในการทำอาชีพเสริม เนื่องจากรายได้ที่มีไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

2. ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านนโยบายทางการเงินและการคลังของรัฐบาล มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด และมีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกให้ความสำคัญกับนโยบายและมาตรการช่วยเหลือจากรัฐบาลอย่างมาก โดยเฉพาะมาตรการช่วยเหลือส่งเสริมด้านการเงินเพื่อบรรเทาค่าครองชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาจณ์ กอริ (2567) ที่พบว่า นโยบายทางการเงินและการเงินที่ช่วยเหลือเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อสถานะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร ด้านราคาสินค้าอุปโภคและบริโภค มีความคิดเห็นในระดับมาก และมีอิทธิพลเป็นอันดับสองต่อการบริหารจัดการหนี้สิน โดยเฉพาะราคาสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อค่าครองชีพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยรัช ผงอินทร์ และชินวัตร เชื้อสระคือ (2567) ที่พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม แม้จะมีความคิดเห็นในระดับมากและมีค่าต่ำที่สุด แต่กลับมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการบริหารจัดการหนี้สิน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่น่าสนใจ แสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคม ความสัมพันธ์ในชุมชน และการยอมรับทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการบริหารจัดการหนี้สิน สอดคล้องกับหลักการสหกรณ์ที่เน้นความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก ตามแนวคิดของ Robotka (1947) ที่กล่าวว่า สหกรณ์คือสมาคมของหน่วยเศรษฐกิจอิสระที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้และเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้เข้าร่วม ด้านอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ แม้จะได้รับความคิดเห็นในระดับมาก แต่ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะสมาชิกสหกรณ์ได้รับอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรมและเหมาะสมอยู่ ทำให้ไม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสหกรณ์การเกษตรตามที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2540) ระบุไว้ว่า สหกรณ์มีเป้าหมายให้สมาชิกสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ด้านทัศนคติต่อสินเชื่อและการกู้ยืม ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้จะมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสหกรณ์ที่ช่วยลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ อาจเป็นเพราะสมาชิกมีทัศนคติเชิงบวกต่อสินเชื่อสหกรณ์อยู่แล้ว จึงไม่เป็นตัวแปรที่แยกความแตกต่างในการบริหารจัดการหนี้สิน

3. การบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกมีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการรับรู้สภาพหนี้สินมีค่าสูงสุด ตามด้วยการมีวินัยทางการเงิน การวางแผนชำระหนี้สิน และการมีความรู้ทางการเงินและสินเชื่อ ตามลำดับ สำหรับด้านการรับรู้สภาพหนี้สิน ที่มีค่าสูงที่สุดนั้น แสดงให้เห็นว่า สมาชิกมีการติดตามและทราบข้อมูลหนี้สินของตนเองอย่างชัดเจน รวมถึงอัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไขการชำระหนี้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2564) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการหนี้สินเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเงิน ซึ่งต้องรวบรวมและจัดทำข้อมูลหนี้ทั้งหมดอย่างครบถ้วน เช่น จำนวนหนี้ ค่าดอกเบี้ย กำหนดเวลาชำระ เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวรรณ วิจิตรสุข และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) ที่พบว่า สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ทราบจำนวนเงินที่เป็นหนี้กับสหกรณ์และสถาบันการเงินอื่นๆ การรับรู้สภาพหนี้สินเป็นขั้นตอนแรกและสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการหนี้สิน เพราะหากไม่ทราบภาพรวมของหนี้สินที่แท้จริง ก็ไม่สามารถวางแผนการชำระหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่สมาชิกสหกรณ์มีการรับรู้สภาพหนี้สินที่ดี อาจเป็นผลมาจากการที่สหกรณ์มีระบบการแจ้งยอดหนี้และเตือนการชำระหนี้ที่ชัดเจน รวมทั้งมีการให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้กู้ ด้านการมีวินัยทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับสอง แสดงให้เห็นว่า สมาชิกมีการชำระหนี้สินตรงตามเวลาที่กำหนด มีการจัดสรรรายได้เพื่อเก็บออม และควบคุมค่าใช้จ่ายให้อยู่ในงบประมาณ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของรัชนิกร วงศ์จันทร์ (2553) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้วิธีการบริหารจัดการการเงินหรือการวางแผนการเงินส่วนบุคคลมีความสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลมีความฉลาดทางการเงิน ประกอบด้วยทักษะสำคัญ คือ การรู้จักหาเงิน การรู้จักออมเงิน การรู้จักใช้เงิน และการรู้จักทำให้เงินออกเงย และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตภรณ์ ทาโสด, กมลทิพย์ คำใจ และชุติมันต์ สะสอ (2568) ที่พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีการชำระหนี้ตรงตามเวลาที่กำหนด การมีวินัยทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการหนี้สินประสบความสำเร็จ การชำระหนี้ตรงเวลาช่วยหลีกเลี่ยงค่าปรับและค่าธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้น การออมเป็นการสร้างเงินสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉิน และการควบคุมค่าใช้จ่ายช่วยป้องกันหนี้สินที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพื้นฐานของการบริหารจัดการหนี้สินตามที่ International Monetary Fund (IMF) (2003) กล่าวว่า การบริหารจัดการหนี้เป็นกระบวนการวางแผน ควบคุม และปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อให้สามารถชำระหนี้ได้ตรงเวลาและลดผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงิน ด้านวางแผนชำระหนี้สินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า สมาชิกมีการจัดทำแผนการชำระหนี้สินที่ชัดเจน มีการกำหนดลำดับความสำคัญของหนี้สิน และมีการจัดสรรรายได้เพื่อชำระหนี้สินอย่างสม่ำเสมอ ผลการศึกษานี้

สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2564) ที่ระบุว่า การวางแผนการชำระหนี้เป็นหนึ่งในแนวคิดหลักของการบริหารจัดการหนี้สิน โดยมักเน้นชำระหนี้ที่มีดอกเบี้ยสูงก่อนเพื่อลดต้นทุนดอกเบี้ยระยะยาว และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญลักษณ์ เกษฎา, ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์ และอุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ (2563) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการชำระหนี้ที่ค้างชำระ พบว่า การวางแผนการชำระหนี้อย่างเป็นระบบช่วยลดปัญหาการค้างชำระ ด้านการมีความรู้ทางการเงินและสินเชื่อ มีค่าต่ำที่สุด โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการเลือกแหล่งเงินกู้และผลกระทบต่อหนี้สิน ซึ่งบ่งชี้ว่า สมาชิกยังต้องการการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางการเงินเพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาจัน กอริ (2567) ที่พบว่า การขาดความรู้และทักษะในการทำการเกษตรและการบริหารจัดการของครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการก่อเกิดสภาวะหนี้สิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองพาน จำกัด อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งต่อไปเพื่อที่จะสามารถขยายผลการวิจัยเพิ่มเติม ผู้วิจัยควรที่จะศึกษาเชิงคุณภาพให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกลไกของแรงสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหนี้สิน รวมถึงรูปแบบของการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์ เพื่อระบุแนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกในสหกรณ์การเกษตรต่างพื้นที่ ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล ต่อการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ เช่น การใช้แอปพลิเคชันจัดการการเงิน ระบบชำระเงินออนไลน์ และการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและการตลาด พัฒนาโมเดลการพยากรณ์ความเสี่ยง ในการผัดนัดชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและป้องกันปัญหาหนี้เสียของสหกรณ์ ส่งเสริมความยั่งยืนของสหกรณ์ ความสำเร็จในการบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกจะส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงและความเข้มแข็งของสหกรณ์การเกษตร ลดอัตราหนี้เสีย เพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน และทำให้สหกรณ์สามารถขยายบริการและพัฒนาต่อไปได้ในระยะยาว สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรสู่ความเข้มแข็ง พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน สหกรณ์ที่เข้มแข็งและสมาชิกที่มีฐานะทางการเงินที่ดีจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการเกษตรของประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2554). *แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจน์ กอริ. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเกษตรเพื่อนำไปสู่การลดภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษา บ้านจู้ด ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. *วารสารวิจัย*, 45(2), 123-145.

ณพวงศ จันจุฬา. (2560). สภาพหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเกษตร*.

ปิยรัช ผงอินทร์ และชินวัตร เชื้อสระค้อ. (2567). ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ครัวเรือน: กรณีศึกษาเกษตรกรภาคเหนือ. *วารสารวิจัยสังคมศาสตร์*.

ภัทรดนัย พิริยะธนาภัทร. (2558). *ลักษณะประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมผู้บริโภค*.

รัชนีกร วงศ์จันทร์. (2553). *การวางแผนการเงินส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภาพิชญ์ อัครานุรักษ์. (2557). ปัจจัยประชากรศาสตร์กับการตัดสินใจซื้อ. *วารสารการตลาด*, 12(1), 45-58.

สวรรณ วิจิตรสุข และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์. (2564). การบริหารจัดการหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์. *วารสารสหกรณ์ไทย*, 30(3), 112-128.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ.

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (ม.ป.ป.). *หลักการพื้นฐานของประชากรศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุปัญญา ไชยชาญ. (2551). *ประชากรศาสตร์: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Andualem Kassegn and Ebrahim Endris. (2021). Determinants of loan repayment performance of smallholder farmers: Evidence from Ethiopia. *Journal of Agricultural Economics and Development*, 45(2), 123-135.

International Monetary Fund. (2003). *Guidelines for Public Debt Management*. Washington, DC: IMF Publication Services.

George, D., & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference* (14th ed.). New York: Routledge.